

“KÖPEKLERLE İLETİŞİMİN ZİHİN FARKLI ÇOCUKLARIN YAŞAM KALİTELERİNE KATKILARI ve KÖPEK DESTEKLİ EĞİTİM” KONULU EBEVEYNLERE YÖNELİK BİLİNÇLENDİRME REHBERİ

HAZIRLAYANLAR ve KATKI SUNANLAR

Ceyhun ERSÖZ / Köpek Eğitmeni

Psikolog Ebru DEMİRTAŞ / İZEV Eğitim Koordinatörü

Merve KILIÇ / İZEV Vakfı Başkanı

Özden TOPLAR / Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı

Serdar ARSLAN / Köpek Eğitmeni

Umur Ersöz / Özel Eğitim ve Sınıf Öğretmeni

Yağmur Erdoğan / Yardımcı Koordinatör

İÇİNDEKİLER

İSTANBUL ZİHİNSEL ENGELLİLER İÇİN EĞİTİM VE DAYANIŞMA VAKFI İZEV HAKKINDA.....	4
ARAMA KURTARMA KÖPEKLERİ DERNEĞİ AKKD HAKKINDA	6
ÖNSÖZ	8
1-ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREY	9
1.1.Özel Gereksinim ve Özel Gereksinimli Birey Nedir?.....	9
1.2.Özel Gereksinim Grupları ve Zihinsel Özel Gereksinim Nedir?	9
1.3.Zihinsel Özel Gereksinimli Bireylerde Eğitim	10
2-KÖPEK DESTEKLİ EĞİTİM PROGRAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	12
2.1. Köpek Destekli Eğitim Programı Nedir?	12
2.2. Köpekle Desteklenen Davranışlar	13
Köpek İle Temas, Duyumsama	13
Köpeğin İhtiyaçlarını Karşılama; Su, Mama, Tarama	14
Köpek İle İletişim Kurma; Gel, Otur, Bekle, Getir!.....	14
Köpek İle Sıralı Hareketler; Tünel, Atlama, Çemberden Geçme, Tahta Üzerinde Yürüme, Nesne Taşıma, Renk Çalışması, Sayı Çalışması, Fiziksel Egzersizler	15
Köpek İle Oyun Kurabilme, Kurallar Belirleme, Kurallara Uyma.....	15
Farklı Nesneler Ve Zeminlerde Hareket Edebilme.....	15
3- ZİHİN FARKLI BİREYLER İLE KÖPEKLERİN İŞ BİRLİĞİ	16
Hayvan Destekli Eğitimin Uygulama Alanları;	16
4- ZİHİN FARKLI ÇOCUKLARIN BİRLİKTE YAŞAYACAKLARI KÖPEKLERİN SEÇİMİ	19
4.1.Eğitim Ve Sertifikasyon	21
5-EBEVEYN TUTUMU VE TERAPİ SÜRECİNE ENTEGRASYON-UYUM.....	21
6-BİLİNÇLENDİRME KILAVUZUMUZUN ÖNEMİ.....	22
KAYNAKÇA	23

İSTANBUL ZİHİNSEL ENGELLİLER İÇİN EĞİTİM VE DAYANIŞMA VAKFI İZEV HAKKINDA

İZEV, 1989 yılında özel gereksinimli çocuk sahibi olan ebeveynler tarafından dernek olarak kurulmuş; 1997 yılında Vakıf tüzel kişiliğine bürünmüştür. 1997'den beri kesintisiz olarak faaliyet gösteren Vakıf, Türkiye'de alanında birçok ilki gerçekleştirmiştir.

İZEV; özel eğitim, özel gereksinimli bireylere yönelik mesleki eğitim, istihdam, hak savunuculuğu ve özsavunuculuk, sosyalizasyon, aile destek programları, araştırma ve raporlama, gönüllülük çalışmaları, farkındalık çalışmaları gibi pek çok alanda faaliyet göstermektedir.

İZEV Türkiye'nin ilk özel eğitim programını hazırlayarak MEB onayıyla müfredat çerçevesinde eğitim çalışmalarının başlamasını sağlamıştır. İlk özel eğitim veren ilköğretim okulunun hayata geçirilerek kamuya hibe edilmesinin ardından ilave binalar inşa ettirerek anaokulu ve meslek okulu programlarını da hayata geçirmiş; "Saadet İlköğretim Okulu, Anaokulu, İş ve Meslek Okulu" ismiyle uzun yıllar yüzlerce kişiye eğitim ve istihdam hizmeti gerçekleştirmiştir.

İZEV Türkiye'nin ilk bağımsız yaşam modeli ve programını başlatmış, çok sayıda özel gereksinimli bireyin sosyalleşerek bağımsız bir şekilde hayata dâhil olmasını sağlamıştır.

İZEV Türkiye'nin alanında ilk mesleki eğitim hizmetlerini üretmiş ve ilk istihdamlara aracılık etmiştir.

İZEV Türkiye'nin özel gereksinimli gençlerden oluşan ilk model bireylerini topluma kazandırmıştır. (İlk tiyatro oyuncusu, ilk sanat rehberi, ilk halkla ilişkiler sorumlusu vb.)

İZEV Türkiye'nin en uzun süre sergilenen ve en çok ziyaretçi alan sosyal sorumluluk sergilerini gerçekleştirmiştir. (Sanat ve Biz ve Hayvanlar ve Biz Proje sergileri aracılığıyla 10.000.000 kişi ağırlanmıştır.)

İZEV Türkiye'nin en çok ödül alan sosyal farkındalık projesini gerçekleştirmiştir. (Yaşam Hakkı-Duvar Farkındalık videosu ile 16 ulusal ve uluslararası ödül) ve

İZEV yine ilkleri gerçekleştirerek hem karar vericilere hem topluma hem de sivil topluma yenilikçi bir bakış açısıyla sivil toplum faaliyetlerini sürdürmeleri adına örnek teşkil etmeye, milyonlarca özel gereksinimli birey ve ailesine ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

ARAMA KURTARMA KÖPEKLERİ DERNEĞİ AKKD HAKKINDA

Arama Kurtarma Köpekleri Derneği, köpekler ile kurulan ortak yaşamın daha sağlıklı ve nitelikli hale getirilmesi için faaliyet göstermektedir. Köpeklerin üstün özelliklerini onların doğasına uygun biçimde, köpeklerin ve insanların yaşamlarına katkı sağlamak amacıyla hem köpekli sporlar alanında hem de insan hayatını kolaylaştırıcı alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir.

Ülkemizde özellikle beklenen İstanbul depremi olmak üzere enkaz altında kalmış insanların yerlerinin tespit edilmesi, kayıp, kaçırılma vakalarında insanların doğada izlerinin takip edilerek veya alan taraması sonucu bulunmasında yardımcı olacak arama kurtarma köpeklerinin yetiştirilmesini sağlamaktayız. Ayrıca arama kurtarma eğitimleri ile yaşanacak afetlere hazırlıklı olmak için farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirmekteyiz.

Hayvan haklarının geliştirilmesi ve savunulması amacıyla toplumda yanlış bilinenleri değiştirerek türcü olmayan, etik değerlere sahip, şiddet ve her türlü sömürüye karşı fikir ve anlayış oluşturmak için çaba sarf etmekteyiz.

Özel gereksinimli bireylerin yaşamlarına yardımcı olmak için onları sosyal yaşama adapte etmek ve akademik olarak katkı sağlamak amacıyla köpek seçimi ve eğitimleri konusunda ebeveynlere kolaylaştırıcılık ve danışmanlık sunmaktayız.

Afet ve acil durumlarda hayvanların kurtarılması ve korunması amacıyla yürüttüğümüz, hayvan koruma ve kurtarma ekibi çalışmaları ile hayvan dostlarımızın korunmasında, kurtarılmasında bilgi ve becerilerin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktayız.

Köpeklerimizin temel itaat-uyum davranışlarının düzenlenmesi, köpek sahiplerinin köpekleri ile kuracakları ilişkinin biçimlendirilmesi ve köpekli sporlar, köpekli faaliyet ve etkinlikler (kamp, doğa yürüyüşü vb.) düzenleyerek köpeklerimizin mental ve fiziksel olarak geliştirilmesi için çalışmaktayız.

Ulusal ve uluslararası akademik çalışmaları takip ederek kendimizi revize etmekte ve yaklaşımlarımızı geliştirmektediriz. Dolayısıyla üniversiteler ile işbirliğini önemsemektediriz. Yapılan ve yapılmakta olan bilimsel çalışmaları uygulamada deneyimlemeyi esas almaktayız.

Faaliyet alanlarımız; arama-kurtarma, özel gereksinimli bireyler, hayvan hakları, köpekli yaşam, köpek eğitmenliği ve köpekli sporlar üzerine akademik ve sosyal sorumluluk çalışmalarıdır.

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı hazırlarken motivasyon kaynağımız zihin farklı evlat sahibi ailelerle yaşadığımız deneyimlerdi. Köpek sahiplenilen zihin farklı çocukların bağımsız yaşama dahil olurken kazandığı avantajları ve yeteneklerindeki gelişimi sıkça izleme şansımız oldu.

İZEV proje ekibi olarak AKKD'nin uzmanlarıyla bir araya geldiğimizde köpekler ve zihin farklı çocuklar odağında yapılan çalışmaların ülkemizde yok denecek kadar az olduğunu, atılacak her adımın aileler, araştırmacılar ve kurumlar için aydınlatıcı katkı sunacağını biliyorduk.

Ortaya çıkan bu çalışmanın, daha sonra yapılacak araştırmalar, hazırlanacak programlar ve uygulamalara zemin oluşturmasını dilerim.

Merve KILIÇ KURAL

İZEV Başkanı

1-ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREY

1.1.Özel Gereksinim ve Özel Gereksinimli Birey Nedir?

İnsanlığın kat ettiği gelişim yolları, şüphesiz ki hayatımızın her alanına tesir etmiştir. İnsanlığın ve kültürün gelişim sürecinde, pek çok grup gibi özel gereksinimli bireyler de damgalanarak; pek çoğumuzun aşına olduğu özürlü, engelli, sakat gibi kelimelere maruz bırakılmıştır. Ancak hassasiyetler göz önünde bulundurularak geline nokta, bahsi geçen grup için “özel gereksinimli birey” kelime grubunu kullanmaktayız. Tanımımızı genişletecek olursak; farklı derecelerde, farklı nedenlere bağlı olarak, doğuştan ya da sonradan bedensel, ruhsal, duygusal, sosyal işlevselliğinde bozulmalar meydana gelmesine “özel gereksinim”; bu durumu deneyimleyen, yaşlılarından farklı gelişim düzeyine sahip bireylere de “özel gereksinimli birey” denilmektedir (Toprak, 2018).

1.2.Özel Gereksinim Grupları ve Zihinsel Özel Gereksinim Nedir?

Özel gereksinimli bireyleri; duyu organı odaklı, ortopedik, süregelen ve zihinsel özel gereksinimliler şeklinde sınıflandırmamız mümkündür. Zihinsel özel gereksinim; doğum öncesi, doğum sırasında ve doğum sonrasında gerçekleşen nedenlere bağlı olarak gelişmektedir. Tüm bunların yanı sıra kendi içinde; hafif, orta, ileri ve çok ileri olarak ayrılır. 1941 yılında, yıllar boyunca pek çok araştırmaya konu olan zihinsel özel gereksinim için altı kriter belirlenmiştir. Bu kriterler;

- Sosyal açıdan yetersizlik
- Zihinsel olarak normalin altında olma
- Gelişimde duraklamalar ve kesikliklerin olması
- Olgunlaşmanın gecikmesi

- Yapısal bir nedenin olması şeklinde sıralanabilir (Doll, 1941). 1941 yılından günümüze kadar yapılan araştırmalar sonucunda, zihinsel özel gereksinimin iyileşme gözlemlenebilen bir durum olduğu neticesine varılmıştır (Hallahan & Kauffman, 1988; Patton, Payne & Beirne Smith, 1986).

1.3.Zihinsel Özel Gereksinimli Bireylerde Eğitim

Tüm sınıflandırmaların yanı sıra, zihinsel özel gereksinimli bireyleri; eğitilebilir, öğretilebilir, ağır ve çok ağır derecede zihinsel özel gereksinimli bireyler olarak gruplandırmaktayız. Bahsi geçen sınıflandırma; bireylerin neyi, ne derece öğrenecekleri dikkate alınarak hazırlanmıştır (Eripek, 1996, s. 138). "Eğitilebilir" grubunda bulunan bireyler; 50-54 ve 70-75 zekâ puanı olan, okul müfredatında yer alan özel eğitim sınıflarında eğitim görerek temel akademik becerileri edinebilen öğrencilerdir (Ersoy ve Avcı, 2000). "Öğretilebilir" grubunda bulunan bireyler; 25-35 ve 50-55 zekâ puanı olan, temel akademik becerileri edinemese de sosyal uyum, öz bakım, pratik iletişim gibi yaşam içi uyum becerileri öğrenebilen kişilerdir. Son olarak "ağır ve çok ağır derece" grubunda yer alan bireyler; 35 puan ve altı zeka puanına sahip olup, yaşamları boyunca ve sürekli bakım gereksinimleri bulunan, basit öz bakım becerilerini öğrenen kişilerdir (Eripek, 1996).

Zihinsel özel gereksinimi bulunan bireyler için sunulan hizmetler, son zamanlarda, dünya çapında oldukça ilerlemiştir. Bu kapsamda; eğitim, korunma gibi pek çok yasal hakka sahip olan zihinsel özel gereksinimli bireyler, hak ettikleri değeri görmeye başlamıştır (Çetinkaya, 2010). Bu gelişmenin sağlanması da günümüze kadar artarak etkisini göstermektedir. Zihinsel özel gereksinimli bireylerin eğitim programlarına dâhil edilmesi ya da temel hayat, öz bakım becerileri edinmelerini sağlamak; özel gereksinimli bireylerin topluma katılımlarını sağlayarak onlara ve ailelerine yüksek moral sağlayan önemli bir unsurdur (Kara, 2017). Eğitim ve sosyalleşme ile zihinsel özel gereksinimli bireylerde zaman zaman görülebilen agresiflik, depresyon gibi olumsuzluklardan büyük ölçüde uzaklaşılacaktır. Ek olarak; daha fazla gelişim faaliyeti deneyimleme fırsatı edinen bireylerin, özel gereksiniminin sınırları içinde, gelişmesi kaçınılmazdır.

BU KILAVUZDA
“zihinsel engelli”,
“bedensel engelli”,
“özel gereksinimli birey”,
“zihinsel özel gereksinimli birey”
kelimeleri yerine
bütünleştirici tanımlar olarak
“*zihin farklı*” ve “*beden farklı*”
kelimeleri kullanılmıştır.

2-KÖPEK DESTEKLİ EĞİTİM PROGRAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Köpek Destekli Eğitim Programı Nedir?

Köpek Destekli Eğitim; fiziksel, duyuşsal, psikolojik, zihinsel olarak özel gereksinime ihtiyacı olan bir çocuğun gündelik ve akademik yaşamlarına katkı sunmaktadır. Yapılan araştırmalarda köpekle kurulan iletişimin zihin farklı çocuklar üzerinde; akademik becerilere karşı olumlu tutum geliştirme, motivasyonu artırma, sosyal davranışlarda ve duyu bütünlemede olumlu yönde değişimlerin olması gibi çocukların iletişim ve oyun becerilerinde de daha istekli ve gayretli oldukları gözlemlenmektedir.

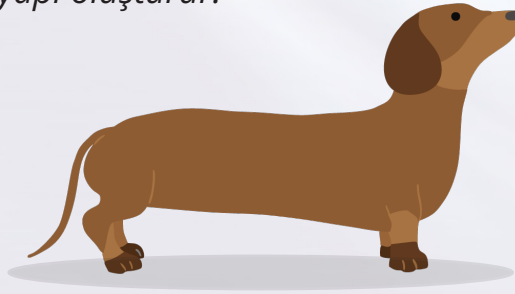
Köpek Destekli Eğitim Programı (KDEP), özel eğitimde tamamlayıcı bir unsur olarak görülmektedir. Zihin farklı çocuklar üzerinde çalışılan bu destek programında; sosyal, duyuşsal, bilişsel-davranışsal alanlar olmakla birlikte dil ve konuşma, motor beceri koordinasyonlarının gelişiminde de yararlı olduğu görülmektedir. Örneğin; köpek dostumuz öğretilen yönergelerle birlikte bir çocuğun ebeveyninin elini tutmadan bağımsız olarak yürümesine imkân sağlayabilmektedir. Genellikle otizm tanılı çocukların zihinleri kolayca karışabilmekte dolayısıyla kalabalık kamusal alanlarda kaybolabilmekte bu durum ise bir stres kaynağı oluşturabilmektedir. Dolayısıyla köpek dostumuzun varlığı, çocuğun çevresinde daha güvenli ve emniyette hissetmesini sağlamakta, yeni ve bilinmeyen yerlere girerken kendinden daha emin hissetmesini sağlamaktadır. En nihayetinde rehberlik eden köpek dostumuz, çocuğun bir ye-

tişkine ihtiyacı olmadan bağımsız hareket edebilmesini ve kendine olan güveni hissedebilmesini sağlamaktadır. Bir köpekle aynı mekânı paylaşma onu izleme ve takip etme, onun ihtiyaçlarını giderme, onu mutlu etmek isteme, birlikte oyun oynama vb. becerilerini keyifle yapabilen bir çocuk, diğer kişilere ve arkadaşlarına da aynı şekilde davranabilme becerisinin alt yapısını oluşturabilmektedir. Köpeğin çocukla ilgilenmesi, onu gördüğünde yanına giderek coşkulu bir şekilde karşılaması, koklaması ve dokunması, dikkatini çekmeye çalışması koşulsuz bir yakınlık göstermesi çocuğu motive etmekte ve doğal bir karşılık verme isteği uyandırmaktadır. Bu da diğer kişilerle karşılaştığında iletişim kurma ve selamlaşma için bir referans olmaktadır. Aynı zamanda köpeğin zihin farklı çocuğa yönerge vermiyor olması, onu herhangi bir beceriyi sergilemesi için zorlamadığına işaret etmektedir. Köpeğin, çocuğun etrafında dolaşarak onu izlemesi motive edici bir unsur olarak ele alınmaktadır. Bu durum ise çocuğun, köpek ile etkileşimde bulunmasını sağlamakta ve dolayısıyla onun iletişim kurmak için bir şeyler yapmak istediğini göstermektedir. Bu karşılıklı duygu paylaşımı böylelikle nitelikli bir etkileşim sağlamaya neden olmaktadır.

Köpek Destekli Eğitimin yürütülmesindeki tüm parçalar bir bütündür. Yapılan tüm çalışmalar bir alanı desteklemekle kalmaz diğer bütün alanlar için de birer alt yapı oluşturur.

2.2. Köpeklerle Desteklenen Davranışlar

Köpek İle Temas, Duyumsama

Çocuğun köpeğe dokunması ve onu sevmesi yani köpeğin çocuğa fiziksel temasta bulunması; duygusal paylaşımı artırmakta ve dokunsal bir iletişim sağlamaktadır. Dolayısıyla çocukta bağlanma duygusunu

geliştirmektedir. Genellikle insanlara karşı fiziksel temasa izin vermeyen zihin farklı çocuklar, köpeğin dokunmasına izin verebilmektedir. Bu durum ise zihin farklı çocukların köpek aracılığıyla fiziksel temasa karşı pozitif yönde duyarsızlaşmasına yardımcı olmaktadır. Böylelikle ileriki zamanlarda insanlara karşı da fiziksel temasta bulunabilmelerine destek olabilmektedir.

Köpeğin İhtiyaçlarını Karşılama; Su, Mama, Tarama

Çocuğun köpeği taraması, köpeğe kaşıkla mama yedirmesi ve köpeğin kabına su doldurarak onun ihtiyaçlarını karşılaması, çocukta sorumluluk duygusunu geliştirmektedir. Böylelikle kendi öz bakım becerileri için alt yapı oluşturmaktadır.

Köpek İle İletişim Kurma; Gel, Otur, Bekle, Getir!

Çocuğun köpek ile yürüyüş yapması ve köpeğe yönerge vermesi (otur, yat, yuvarlan, getir gibi); çalışmalarda iletişim başlatma ve sürdürebilme, sosyal gelişime katkı, bağımsız hareket edebilme duygusuna destek sağlarken öte yandan bu kazanımlar insanlarla da aynı or-

tamı paylaşabilmesi için alt yapı oluşturmaktadır. Çocuğun basit sözlü yönergeleri öğrenmesi, dil işlemeyi ve öğrenme becerisini kolaylaştırmaya yardımcı olabilmektedir. Ayrıca köpek, çocuğun çevresindeki stres etkenlerini devre dışı bırakarak onun odaklanmasını ve sürekli göz teması kurmasını da sağlamaktadır.

Köpek İle Sıralı Hareketler; Tünel, Atlama, Çemberden Geçme, Tahta Üzerinde Yürüme, Nesne Taşıma, Renk Çalışması, Sayı Çalışması, Fiziksel Egzersizler

Çocuğun köpekle birlikte basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru ilerleyen birçok farklı egzersiz yöntemleriyle kaba motor becerileri desteklenmektedir. Ayrıca çocuğun köpeği yürütmesi, fiziksel aktivite olarak onun hareket etmesini de sağlamaktadır.

Köpek İle Oyun Kurabilme, Kurallar Belirleme, Kurallara Uyma

Oyun oynama, oyun kurabilme ve oyunu sürdürebilme başlı başına öğrenme sürecini desteklemeyi amaçlamaktadır. Küçük bir topu köpeğe atma eylemi; topun gelmesini bekleme, tekrar atma birçok açıdan çocuğun gelişimini desteklemektedir. Ayrıca çocuğun dikkat süresinin uzadığı, fiziksel aktivite ihtiyacının köpek ile oyun esnasında olumlu yönde karşılandığı gözlenmektedir.

Farklı Nesneler Ve Zeminlerde Hareket Edebilme

Bedensel güç gerektiren hareketleri çocuğun farklı zeminler (kumda, çimende, halı ve minik taşların üzerinde ya da ses çıkaran zemin vb.) üzerinde yapabilmesi; bu hareketleri yaparken elinde küçükten büyüğe çeşitli objeleri taşıması, kas-motor becerilerinin gelişimini desteklemekte aynı zamanda da çocuğu duyuşal açıdan desteklemektedir. Zihin farklı çocukların çoğunda dokunma, tat, koku ve sese karşı hassasiyet geliştirdikleri görölmektedir. Bu çalışmalar sayesinde bu hassasiyetlerin ortadan kaldırılmasının en azından hafifletilmesinin mümkün olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak yapılan çalışmalarla ortak ilgi, dikkat (bir etkinlikle ilgilenme süresini uzatma ve dinleme sürelerini artırma, göz kontağı süresini uzatma, etkinliklere katılma vb.) becerilerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca çocukta uygun davranışları artırmayı dolayısıyla anti sosyal, zarar verici ve haz almaya yönelik davranışların ise ortadan kaldırılmasına dair uygulamaların yapılması hedeflenmektedir. Bu çalışmalarda belirli aşamaları kaydeden çocukların, çevresinde gelişen olaylara karşı daha ilgili ve daha aktif olacağı düşünülmektedir.

3- ZİHİN FARKLI BİREYLER İLE KÖPEKLERİN İŞ BİRLİĞİ

İnsanlar ve hayvanlar arasındaki güçlü bağlanma; bireylerin sosyal davranış ve ilişki mekanizmalarını, kişilik özelliğini ve bilişsel yönlerini etkilemektedir. Bir hayvanın bakımı ile ilgilenmek bireyin kendi problemlerinden uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Hayvan Destekli Eğitimin Uygulama Alanları;

- Psikolojik-eğitim amaçlı,
- Sosyalleşme yönü zayıf ya da gelişmemiş olan çocuklarda,
- Davranış bozukluklarında,
- Akademik başarısı düşük ve kendine güveni az olan çocuklarda,
- Saldırgan davranışların azaltılmasında,
- Hapishanelerde,
- Mahkûmların olduğu akıl hastanelerinde,
- İslahevlerinde,
- Psikiyatrik durumlarda,

- Hafif veya orta dereceli otizmde,
- Yaşlı bireylerde depresyon semptomlarının tedavisi ve önlenmesinde,
- Kaygılı bireylerde,
- Tıbbi müdahalelerde,
- Hastalıkların iyileşme döneminde,
- Tansiyon hastalarında,
- Kalp hastalıklarında,
- Kronik kas-sinir sistemi hastalıklarında,
- Zihin farklı çocuklar ve yetişkinlerin sosyalleşmelerinde ve motor koordinasyon çalışmalarının çeşitlendirilmesinde,
- Farklı motor bozuklukların tedavisi ve rehabilitasyonunda kullanılmaktadır.

Genel anlamda köpek destekli eğitim, davranışsal problemi olan ya da zihin farklı bireyler üzerinde eğitim amaçlı kullanılmasıdır. Araştırmalar, çocukların hayvanlar ile etkileşiminin; psikolojik, duygusal, sosyal ve fiziksel yararlarının olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda köpeklerle zihin farklı çocuğun kuracağı ilişkide; sözel ya da sözel olmayan iletişimin güçlenmesi, köpeğin bakımında alacağı çeşitli sorumluluklar, sosyal gelişimi vs. içinde önemli bir adım olmaktadır.

Oyun, bir çocuk için en iyi öğrenme ve iyileştirme aracı olarak görülmektedir. Bebeklikten itibaren çocuk, oyunla rol model alarak öğrenmeye başlamaktadır. Oyunlar aracılığıyla yaratılan eğlence ve keşif ortamı, daha kolay öğrenmeye imkân sağlarken aynı zamanda eğitimsel amaçların da oyun içine entegre edilmesine olanak vermektedir.

Özel gereksinime ihtiyacı olan çocuklarda oyunun karmaşık bir süreç aldığını söylemek mümkündür. Zihin farklı çocuğun oyunu başlatmasını, sıra almasını ve sürdürmesini beklemek yerine çeşitli yöntemlerle bu görevi yetişkinin ya da eğitimcinin yapması gerekmektedir. Oyun esnasında eşlik eden köpek dostumuz, odaklanmakta zorluk çeken çocuğun dikkatini çekmeye katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla köpek, oyun sırasında; çocuk bir harekette bulunduğunda ona karşılık verecek, yönelecek, kuyruğunu sallayacak ya da uzatılan ödülü almak için yakınlaşacaktır. Böylelikle çocuk, köpekle olan iletişimin bir parçası olmaktadır. Bu durum ise çocuğun oyun içerisinde zamanla aktifleşmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda çocuklara eşlik edebilecek olan eğitilmiş köpekler bulunmaktadır. Terapi köpekleri; genellikle hastaneler, huzur evleri, bakım evleri, okullar, kütüphaneler veya afet bölgeleri gibi ortamlarda insanlara sevgi, rahatlık ve destek sağlamak için eğitilmiş köpeklerdir. Bu ve benzeri çalışmalarda kullanılan köpekler belirli eğitimlere tabi tutulmaktadır.

Köpek destekli eğitim; yapılandırılmış bir program izlenerek, önerilen rehberler eşliğinde ve programın hedefleri doğrultusunda multi-disipliner bir ekip ile yapılmalıdır. Köpek Destekli Eğitim Programı'na (KDEP)

dâhil olan çocukların; durumları ve değişimleri gözlemlenmekte, multi-disipliner bir ekip tarafından çalışmalar düzenlenerek hazırlanmakta ve uygulamalar yapılmaktadır. Çalışmalara katılacak her çocuğun, tek ve biricik olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuğun uygun köpek-le eşleşmesi sağlanarak eğitim programlarının düzenlenmesi ve verilen eğitimin eksiksiz olarak uygulanması gerekmektedir. Böylelikle köpek ve çocuk işbirliği; zihin farklı çocuğun hem gündelik yaşam kalitesini artırmayı hem akademik olarak gelişimini ilerletmeyi hem de kendini ifade etme becerilerini geliştirmeyi hedeflemekte ve sağlamaktadır.

4- ZİHİN FARKLI ÇOCUKLARIN BİRLİKTE YAŞAYACAKLARI KÖPEKLERİN SEÇİMİ

Köpek dostlarımız aracılığı ile yaşamları boyunca özel gereksinimleri olabilecek çocukların yaşam kalitelerini artırmak, duyuşal-motor ve öz bakım becerilerini geliştirmek, sosyal ilişkilerine katkı sağlamak amacıyla köpek destekli eğitim programı uygulanmaktadır.

Bu eğitim programı, birey ya da kurumların özel eğitilmiş köpekleri ile seanslar şeklinde gerçekleştirebileceği gibi zihin farklı çocukların ebeveynlerinin bir köpeği sahiplenmesiyle de uygulanabilmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin sahipleneceği köpeğin; seçimi, eğitimi her çocuk için farklı ve özel olması gerekmektedir.

Köpeğin seçimi; özel eğitim uzmanlarının, fizyoterapistlerin, psikologların ve köpek eğitmenlerinin ortak çalışması ile gerçekleştirmesi gerekmektedir. Zihin farklı çocuğun tanısı, fiziksel ve duyuşal yeterliliği, sosyal ilişkileri göz önüne alınarak doğru birey ile doğru köpek eşleştirmesi yapılmaktadır. Seçimin,

olması gereken kriterlere dikkat edilmeden yapılması hem köpek için hem zihin farklı çocuklar hem de ebeveynler için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Köpek seçiminde genellikle Labrador Retriever, Golden Retriever ırkı köpeklerin kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak köpeklerin ilk test edilecek unsurların başında ırkları değil mizaçları gelmektedir. Mizaç testleri günümüze kadar çok farklı şekillerde gerçekleştirilmiş ve verimlilikleri araştırılmıştır. Köpek eğitmeninin, köpek seçimi öncesi her bireyin tek ve biricik olması nedeniyle diğer uzmanların zihin farklı çocuk hakkında vereceği bilgiler doğrultusunda köpekte olması/olmaması gereken davranışları belirlemesi gerekmektedir. Birçok farklı ihtiyaç doğabileceği gibi bu ihtiyaçların karşılanmasında ve köpeğin yaşamı boyunca sürdüreceği pozisyon açısından mizacı önem arz etmektedir. Mizaç testi için köpeğin; yaşı, sosyallik durumu, insanları takip edebilmesi, kısıtlamaya duyarlılık, nesnelere duyarlılık, seslere duyarlılık, dokunma hassasiyeti, uyarılabilirlik, saldırganlık, korku-kaygı, bağlanma ve eğitilebilirlik açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. **İstedığımız özellikler arasında sakinlik, itaatkârlık, yumuşak başlılık, korkularının olmaması ve etkilere karşı saldırgan tavırlar sergilememesidir.** Bu değerlendirmelerin hepsi hem arınık ortamlarda hem de topluluk içinde farklı yabancı ortamlar kullanılarak gözlemlere dayalı yapılmaktadır.

Yavru köpeklerin mizaç testlerinden geçirilerek seçilmesi; eğitimin devamlılığı, sosyalleştirme ve istenilen davranış kalıplarının oluşmasında bir yaş üstü köpeklere göre daha avantajlı olduğu düşünülmektedir. Bu avantajın nedeni; köpeklerin geçmişinde travmaların oluşmamış olması

veya oluşmuş travmaların davranış biçimi haline gelmeden düzeltilebilir olması gerekmektedir.

4.1.Eğitim Ve Sertifikasyon

Kanunen köpeklere dair bu tip eğitimler için gerekli herhangi bir eğitim kriteri, test, sertifikasyon veya kayıt bulunmamaktadır. Zihin farklı bir çocuğa refakat edecek veya terapi köpeği olarak kullanılacak bir köpek, profesyonel bir köpek eğitmeni tarafından eğitilebilmektedir.

Sertifikasyon sisteminin bulunmaması elbette bir dizi problemlerde açığa çıkartmaktadır. Özellikle yeterliliği olmayan kişilerin terapi köpeği adı altında köpek sevdirmek seansları ile bu alanı suistimal edebilmektedirler. Köpek sevdireciliği problemsiz gözükse bile zihin farklı çocukların bilinçsizce, zorlayarak köpek ile iletişim kurmaya itilmesi hem köpeğin yaşamına hem de çocuğun yaşamına olumsuz etkide bulunmaktadır. Bu bilgilendirme köpek ile zihin farklı çocukların hangi şartlar ve hangi koşullar altında bir araya getirilmesi konusunda bir içeriktir. Gerekli sertifikasyon sisteminin de ülke genelinde oluşturulması amaçlanmaktadır.

5-EBEVEYN TUTUMU VE TERAPİ SÜRECİNE ENTEGRASYON-UYUM

Köpeklerin belirli mizaç testleri ve eğitimleri doğrultusunda sahiplenilmesi uyumlulaştırılması süreci sonunda ebeveynlerin bazı tutumları sergilemesi gerekmektedir. Bu tutumlar köpeğinde özel olduğunun ve zihin farklı birey ile eşleştirildiğinin hayatına katkı sunması için sahiplenildiğinin göz ardı edilmemesi ile başlar.

Ebeveyn köpeğin ve zihin farklı bireyin eğitimlerinin aksatılmadan devam etmesinden sorumludur.

Diğer bir önemli husus ise köpeğin hane halkının, evdeki her bireyin köpeği olmadığı sadece zihin farklı birey ile daha nitelikli bir ilişki sağlanması, zihin farklı bireyin köpeğin sorumluluğunu uzmanlar tarafından gözlemleyerek almasında hane halkının da eğitim sürecine katılarak yardımcı olması gerekmektedir.

6-BİLİNÇLENDİRME KILAVUZUMUZUN ÖNEMİ

Bu kılavuz zihin farklı bireylerin ebeveynlerini bilgilendirmek üzere hazırlanmış bir ön çalışmadır.

Zihin farklı bireylerin eğitim ve rehabilite sürecinde son yıllarda pek çok yöntem ve programların yanı sıra köpek destekli eğitimin bireylerin gelişimi ve eğitilmesi için büyük önem arz ettiğini görmekteyiz. Bu bağlamda İZEV-AKKD olarak Türkiye’de köpek destekli eğitim programının başlatılmasına öncülük etmekten dolayı gururluyuz. Hazırladığımız bu ebeveyn bilinçlendirme kılavuzunun da köpek destekli eğitime verdiğimiz öneme dikkat çekmesi açısından oldukça kıymetlidir.

Bilinçlendirme kılavuzumuzu 2 temel amacımız çerçevesinde hazırladık. En temel amacımız ebeveynleri eğitim konusunda bilinçlendirmek. Diğer amacımız ise, alanda öncülük ederek, köpek ve eğitmenlerine bu noktada elverişli imkân ve ortamı oluşturmak. Bu sayede ülkede yaygın hale gelmesini hedeflemekteyiz.

Zihin farklı birey ebeveynleri, kılavuzumuzdan bilgileri edindikten sonra; köpek sahibi olmayı isterse veya bu konuda daha detaylı bilgiye erişme talebinde bulunursa İZEV ve AKKD ebeveynler için ücretsiz danışmanlık sağlayacaktır. Hizmet etmek ve fayda sağlamak amacıyla çıktığımız bu süreçte kılavuzumuzun ilk adım olduğunu ve devamındaki faaliyetlere önem vereceğimizi kamuoyuna duyururuz.

KAYNAKÇA

- Alberghina D., Giunta F., Gioè M., Panzera M. (2020) Behavior Test For Seven-Week Old Puppies (Canis Familiaris): Inter-Rater Reliability And Factors Associated With Test Performance. PLoS One July 29;15(7):e0236271.
- Burch, M. R. (2020). Assessment of Canine Temperament: Predictive or Prescriptive. International Journal of Comparative Psychology, 33
- Cevizci S. Erginöz E. ve Baltaş Z. (2009). Ruh Sağlığının İyileştirilmesinde Destek Bir Tedavi Yaklaşımı: Hayvan Destekli Tedavi. Nobel Medicus Dergisi Cilt:5, Sayı:1
- Çetinkaya, Ç. (2010). 20 ve 21. Yüzyıllarda Avrupa'da Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Tarihi. ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, s.51-62
- Doll, E. A. (1941). The Essentials Of An Inclusive Concept Of Mental Deficiency. American Journal of Mental Deficiency, 46, 214-219.
- Eripek, S. (1996). Zihinsel Engelli Çocuklar. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 41, s. 137-154, Eskisehir.
- Ersoy, Ö., & Avcı, N. (2000). Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri. Özel Eğitim. (s. 7-25). Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Hallahan, D. P. & Kauffman, M.J. (1988). Exceptional Children. Prentice-Hall, New Jersey
- Kara, B. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Zihinsel Engellilerde Eğitim. The Journal of Academic Social Science Studies, 61, 277-288.
- Karayağız Muslu G., Conk Z. (2011). Hayvan Destekli Uygulamalar Ve Çocuklarda Kullanımı. DEUHYO ED, 4 (2).

Patton, J. R., Payne, J. S & Beirne Smith, M. (1986). Mental Retardation. Columbus Merrill Publishing Company.

Toprak, F. (2018). Zihinsel Engelli Ve Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Doyumları, Yaşam Kaliteleri Ve Sosyal Destek Algılarının Karşılaştırılması.

Yeşilkayalı E., Ofloğlu A. (2018). Sosyal Çalışma Uygulamalarında Hayvan Destekli Müdahaleler. International Journal of Human Sciences Volume:15, Issue:4

